

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande – SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner SOU (KN2026/01343)

Sammanfattning

Region Kronoberg har av Klimat- och näringslivsdepartementet beretts tillfälle att avge yttrande över ovanstående remiss.

Region Kronoberg är i huvudsak positiv till utredningens inriktning och bedömer att den utgör ett viktigt steg för att stärka kommuners möjligheter att hantera stora företagsetableringar och bidra till den gröna omställningen. Samtidigt anser regionen att de föreslagna åtgärderna inte är tillräckliga för att möta de faktiska utmaningarna i mindre och medelstora kommuner samt i regioner med starka tillväxtambitioner.

Synpunkter

Inledning och övergripande ställningstagande

Region Kronoberg välkomnar utredningens ambition att stärka kommunernas kapacitet att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (s. 37–38). Regionen delar uppfattningen att takten i industrins gröna omställning bör accelereras för att säkra Sveriges långsiktiga konkurrenskraft och uppfylla nationella klimatåtaganden (s. 37–38). Sverige har gynnsamma förutsättningar att inta en ledande roll i denna omställning, men framgången är beroende av lokala och regionala mottagningsstrukturer.

Regionen ser positivt på utredningens förslag som ett viktigt steg mot att reducera det finansiella risktagande som enskilda kommuner axlar vid stora investeringar. Det framstår dock som angeläget att betona att de föreslagna åtgärderna utgör en grundläggande miniminivå. För att tillgodose de faktiska behoven i Kronobergs lokala miljöer och tillväxtorter finns det ett påtagligt behov av mer flexibla, tillgängliga och långsiktiga stödstrukturer.

Relativa kriterier och det regionala arbetsmarknadsperspektivet

Utredningen föreslår att den specifika rådgivningen ska utgå från Business Swedens kriterier för High Potential Investments (HPI), vilket som riktmärke innebär investeringar på minst 1 miljard kronor och 500 arbetstillfällen, samt en allmän gräns för stora etableringar vid ett fast belopp om 100 miljoner kronor (s. 24, 59, 115). Region Kronoberg förordar en mer flexibel och relativ tillämpning av detta kriterium.

För mindre kommuner i Kronoberg, exempelvis Uppvidinge eller Tingsryd, innebär en investering på 100 miljoner kronor en väsentligt större proportionell risk och påverkan på det kommunala balanskravet än vad motsvarande investering gör i en större storstadskommun (s. 39, 41, 84). En etablering eller expansion som i en nationell jämförelse framstår som moderat kan på lokal nivå vara helt transformativ för sysselsättning och kommunal ekonomi. Regionen ser därför ett behov av att statliga stöd- och rådgivningsinsatser triggas baserat på investeringens omfattning i förhållande till kommunens storlek, ekonomiska bärkraft och budgetomslutning, i enlighet med utredningens eget förslag till förordning om relativ storlek (s. 24, § 5 punkt 2).

Därutöver vill regionen fästa uppmärksamhet vid att arbetsmarknad och pendlingsmönster i södra Sverige är regionala, flerkärniga och sträcker sig över kommungränserna (s. 17–18). Att enbart styra bosättning och stöd till etableringskommunen riskerar att skapa snedvridningar och betala för en flyttrörelse som inte alltid är nödvändig eller långsiktigt hållbar. Regionen förordar därför att regional arbetspendling betraktas som ett hållbart och fullgott alternativ under etableringens initiala fas, vilket ger kommunerna tid att utveckla boendemiljöer i en stabil takt (s. 40). Ett generellt pendlingsstöd bör därför prövas som ett komplement till det föreslagna flyttningsbidraget (s. 42).

Regionernas utvecklingsroll och myndighetssamverkan

Region Kronoberg ser positivt på inrättandet av en permanent statlig rådgivningsfunktion hos Business Sweden (s. 11, 115). För att denna funktion ska nå full effekt bör den dock integreras med och komplettera den befintliga regionala expertisen och strukturen inom Business Region Kronoberg, i linje med regionens lagstadgade utvecklingsansvar enligt lag (2010:630) (s. 50, 52). Regionerna bedriver ett löpande och lagstadgat kompetenskartläggningsarbete (s. 50, 617–618) som utgör en värdefull resurs vid etableringsdiskussioner och som bör utnyttjas mer systematiskt av den statliga nivån.

Vidare vill regionen påpeka att de mest tidskritiska flaskhalsarna vid etableringar ofta ligger i tillståndsprövningar enligt miljöbalken samt handläggningstider hos länsstyrelser och domstolar, områden som kommunerna själva inte råder över (s. 14–15). Då utredningens eget enkätmaterial visar att just tillståndprocesser och

tidsutdräkt är avgörande hinder (s. 14, 204), ser regionen ett stort behov av att staten i det fortsatta beredningsarbetet även adresserar och effektiviserar dessa processer i enlighet med de tidsfrister som följer av EU:s förordning om nettonoll-industri (s. 15).

Ekonomiska ramar och regionens kapacitetskostnader

De föreslagna ekonomiska ramarna för den nya incitamentspengen (200–250 miljoner kronor över fem år för hela landet) (s. 12, 128) och tillväxtpotten för transportinfrastruktur (100 miljoner kronor per år nationellt) (s. 13, 141) riskerar att vara för knappa för att täcka de faktiska behoven. Då Accelerationskontoret självt har kartlagt investeringsprojekt om sammanlagt 803 miljarder kronor i 90 olika kommuner (s. 59), blir det statliga bidraget per kommun försumbart i förhållande till de reella planerings- och infrastrukturutgifterna. Som jämförelse kan en enskild anslutning eller trafikplats kosta uppemot 350 miljoner kronor.

Regionen vill också belysa att en stor företagsetablering och den efterföljande inflyttningen medför omedelbara, betydande tillväxt- och kapacitetskostnader även på regional nivå, särskilt inom hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik (s. 20, 32). Dessa kostnader uppstår i ett mycket tidigt skede av samhällsomvandlingen men berörs inte i utredningens konsekvensbeskrivningar. Regionen förordar därför att de statliga stödstrukturerna, såsom incitamentspengen, utformas så att de även kan sökas av regioner för att täcka nödvändiga kapacitetsökningar inom regionala ansvarsområden (s. 32).

Bostadsförsörjning och riskavlastning på svaga bostadsmarknader

Region Kronoberg tillstyrker förslaget om en statlig hyresförlustgaranti (s. 132) samt räntebidrag för småhus (s. 135). I flera av Kronobergs industriorter råder en specifik marknadssituation där produktionskostnaden för nya bostäder väsentligt överstiger marknadsvärdet på den färdiga fastigheten (s. 87–88). Denna obalans gör att de kommunala bostadsbolagen tvingas till direkta och kostsamma nedskrivningar vid nyproduktion, vilket hämmar bostadsbyggandet (s. 88, 259). En statlig garanti är ett mycket angeläget verktyg för att avlasta kommunernas balansräkningar så att nödvändiga bostäder kan komma på plats (s. 132).

Beträffande räntebidraget för småhus, vilket föreslås uppgå till högst 500 kronor per månad under fem år (s. 27, 104), ser regionen ett behov av att överväga om beloppet är tillräckligt för att fungera som ett reellt incitament för att locka permanent bosättning av högkvalificerad personal och unga barnfamiljer på mindre orter (s. 70–71). För att motverka kortsiktig inpendling och i stället säkra en stabil kommunal skattebas bör staten överväga en högre stimulansnivå.

Transportinfrastruktur, el och vattenförsörjning

Regionen välkomnar förslaget om en tillväxtpott för transportinfrastruktur (s. 13, 138). Samtidigt vill vi understryka de risker som är förknippade med dagens medfinansieringsavtal, där kommuner ofta tvingas bära oförutsedda fördyringar i statliga projekt som ligger utanför deras kontroll (s. 92–93). Regionen förordar starkt den modell där Trafikverket bär det fulla ekonomiska ansvaret för kostnadsökningar som uppstår efter att avtal ingåtts (s. 13, 142). Vidare bör regionerna, i egenskap av ansvariga för länsplanerna, tilldelas en formell roll i prioriteringen av projekten och i utformningen av kriterierna för tillväxtpotten (s. 37).

Regionen noterar bristen på konkreta förslag för att hantera el- och nätkapaciteten, vilket utgör ett akut tillväxthinder i elområde 4 (s. 11–12). Likaså är tillgången till vatten- och avloppskapacitet (VA) en direkt begränsande faktor i södra Sverige, där risken för vattenbrist är påtaglig (s. 16). Regionen ser därför ett stort behov av att de konkreta idéer som framförts om statlig medfinansiering av VA-infrastruktur och beredskapsnytta utreds vidare i det fortsatta beredningsarbetet (s. 16, 278).

Operativ kompetensförsörjning och utbildningssystemet

För att möta industrins akuta och långsiktiga behov bör staten tillämpa en mer flexibel och operativt anpassad kompetensförsörjningspolitik:

- **Yrkesvux och matchning:** Skollagens krav på att prioritera dem med störst behov skapar matchningsproblem för industrin då examinerade personer ofta fortfarande står för långt ifrån arbetsmarknaden (s. 100). Regionen förordar att intagningskraven till yrkesvux bör kunna anpassas och höjas för att svara mot arbetsgivarnas faktiska krav vid stora etableringar. Vidare finns en stor oro inför 2028 då medel ska fördelas schablonmässigt baserat på folkmängd och arbetslöshet, vilket riskerar att missgynna expansiva tillväxtkommuner med låg arbetslöshet men stora utbildningsbehov.
- **Snabba utbildningsinsatser:** Staten bör använda Yrkeshögskolan och den nya nationella yrkesutbildningen (NY) genom att skapa särskilda utlysningar med kortare starttid riktade specifikt mot expansionsområden (s. 100). Det är också angeläget att Myndigheten för Yrkeshögskolan (MYH) i högre grad samordnar sitt utbud med regionernas lagstadgade kompetensanalyser (s. 618).
- **Nedskrivning av studieskulder:** Regionen stöder förslaget (s. 151) men förordar en mer flexibel tillämpning än den föreslagna stela arbetslöshetsgränsen på 3,5 % (s. 153). Stödet bör i stället kunna utgå i kommuner som lider av strukturell matchningsbrist och akut behov av specialistkompetens, oavsett den generella arbetslöshetsnivån.

- **Flyttningsbidrag:** Ersättningen för bohagstransport bör genomföras (s. 30, 146). Regionen förordar dock att bidraget administreras av Försäkringskassan i stället för Arbetsförmedlingen för att nå en bredare målgrupp som står utanför dagens inskrivningssystem, samt att det inkomstprövas.
- **Arbetskraftsinvandring:** Det höjda försörjningskravet (lönegolvet) försvårar den regionala kompetensförsörjningen inom nödvändiga stödbranscher. Staten bör beakta dessa effekter för att säkerställa att lokala servicefunktioner kring industrin inte hämmas.

Systemperspektiv och skattemässig asymmetri

Avslutningsvis vill Region Kronoberg understryka att de föreslagna stöden är välkomna steg på vägen, men de löser inte den grundläggande skattemässiga asymmetri där kommunerna tar den omedelbara ekonomiska risken medan staten tillgodogör sig merparten av mervärdena genom moms, bolagsskatt och inkomstskatt. Regionen förordar därför att det kommunala utjämnningssystemet reformeras på ett sätt som långsiktigt premierar lokal tillväxt och ger kommunerna stabila ekonomiska förutsättningar att fortsätta säga ja till stora etableringar och expansioner (s. 156).

Barnrättsperspektiv

Det framgår inte av remissen om en prövning av barnets bästa har genomförts.